

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 28 juli 2016 *

”Begäran om förhandsavgörande — Socialpolitik — Direktiv 2000/78/EG — Likabehandling i arbetslivet — Artikel 3.1 a — Direktiv 2006/54/EG — Lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet — Artikel 14.1 a — Tillämpningsområde — Begreppet tillträde till anställning, till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning — Ansökan om en utlyst tjänst har ingetts för att uppnå formell ställning som sökande enbart för att kunna begära skadestånd för diskriminering — Rättsmissbruk”

I mål C-423/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) genom beslut av den 18 juni 2015, som inkom till domstolen den 31 juli 2015, i målet

Nils-Johannes Kratzer

mot

R+V Allgemeine Versicherung AG,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna A. Arabadjiev, J.-C. Bonichot, C.G. Fernlund och S. Rodin,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Nils-Johannes Kratzer, som företräder sig själv,
- R+V Allgemeine Versicherung AG, genom B. Göpfert, Rechtsanwalt,
- Tysklands regering, genom T. Henze och A. Lippstreu, båda i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering, genom M. Holt, i egenskap av ombud, biträdd av K. Apps, barrister,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Europeiska kommissionen, genom M. Kellerbauer och D. Martin, båda i egenskap av ombud, med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 3.1 a rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2000, s. 16), och artikel 14.1 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (EUT L 204, 2006, s. 23).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Nils-Johannes Kratzer och R+V Allgemeine Versicherung AG (nedan kallat R+V) och avser Nils-Johannes Kratzers yrkanden om skadestånd för ekonomisk skada och om förbuds föreläggande då han anser att han diskriminerats på grund av ålder och kön när hans ansökan om en utlyst tjänst avslogs.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2000/78

- 3 I artikel 1 i direktiv 2000/78 föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning, för att principen om likabehandling skall kunna genomföras i medlemsstaterna.

- 4 I artikel 3.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Inom ramen för gemenskapens befogenheter skall detta direktiv tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som den privata sektorn, inklusive offentliga organ, i fråga om följande:

- a) villkor för tillträde till anställning, till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning, inklusive urvalskriterier och krav för anställning inom alla verksamhetsgrenar på alla nivåer i arbetslivet, inbegripet befordran.

...”

- 5 Artikel 17 i direktivet har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall fastställa bestämmelser om sanktioner för överträdelser av de nationella bestämmelser som har antagits i enlighet med detta direktiv och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att de genomförs. Sanktionerna, som kan bestå av skadestånd till den utsatta personen, skall vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. ...”

Direktiv 2006/54

6 I artikel 1 i direktiv 2006/54 föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att säkerställa att principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet genomförs.

Därför innehåller det bestämmelser för att genomföra principen om likabehandling i fråga om följande:

a) Tillträde till anställning, inklusive befordran, och yrkesutbildning.

...”

7 Artikel 14.1 i direktivet har följande lydelse:

”Det får inte förekomma någon direkt eller indirekt könsdiskriminering i den offentliga eller privata sektorn, inbegripet offentliga organ i fråga om följande:

a) villkor för tillträde till anställning, till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning, inklusive urvalskriterier och krav för anställning inom alla verksamhetsgrenar på alla nivåer i arbetslivet, inbegripet befordran.

...”

8 Artikel 18 i direktivet har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall i sina rättsordningar införa nödvändiga bestämmelser för att säkerställa en faktisk och effektiv kompensation eller gottgörelse, enligt vad medlemsstaterna bestämmer, för den förlust och skada som lidits av den person som drabbats av könsdiskriminering, på ett sätt som är avskräckande och står i proportion till den skada som lidits. ...”

9 Artikel 25 i samma direktiv har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall bestämma vilka sanktioner som skall tillämpas på överträdelser av de nationella bestämmelser som antas i enlighet med detta direktiv och vidta alla åtgärder som behövs för att säkerställa att de tillämpas. Sanktionerna, som kan bestå av skadestånd till den diskriminerade personen, skall vara effektiva, proportionella och avskräckande. ...”

Tysk rätt

10 I 1 § Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (Allmänna lagen om likabehandling) av den 14 augusti 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad AGG), föreskrivs följande:

”Syftet med denna lag är att förhindra eller undanröja diskriminering på grund av ras, etniskt ursprung, kön, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.”

11 I 2§ första stycket AGG föreskrivs följande:

”Diskriminering på någon av de grunder som anges i 1 § är förbjuden enligt denna lag vad gäller

1. villkor för tillträde till anställning, till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning, inklusive urvalskriterier och krav för anställning inom alla verksamhetsgrenar på alla nivåer i arbetslivet, inbegripet befordran,

...”

12 I 6 § första stycket AGG stadgas följande:

”Med anställda ska enligt denna lag förstås

1. arbetstagare

...

Även personer som söker anställning och personer vars anställning har upphört ska anses vara arbetstagare i den mening som avses i denna lag.”

§ första stycket AGG har följande lydelse:

”Arbetstagare får inte diskrimineras på någon av de grunder som anges i 1 §. Detta förbud gäller även när den som gör sig skyldig till diskriminering endast antar att något av de skäl som anges i 1 § föreligger vid diskrimineringen.”

14 15 § första och andra stycket i AGG har följande lydelse:

”1. En arbetsgivare som överträder diskrimineringsförbudet är skyldig att ersätta den skada som uppkommit. Detta gäller endast om arbetsgivaren bär ansvaret för överträdelsen.

2. För skada som inte utgör förmögenhetsskada kan arbetstagaren kräva skälig ekonomisk ersättning. Ersättning till en person som inte anställts får inte överstiga motsvarande tre månadslöner om arbetstagaren inte heller skulle ha anställts vid ett anställningsförfarande där diskriminering inte förekom.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 I mars 2009 utlyste R+V traineetjänster som riktades till nytutexaminerade akademiker inom ämnesområdena ekonomi, ekonomisk matematik, applicerad datavetenskap och juridik.

16 Kvalifikationskraven var enligt utlysningen en universitetsexamen med mycket goda betyg, som avlagts för högst ett år sedan eller skulle avläggas inom de närmaste månaderna inom något av ämnesområdena samt kvalificerad yrkesinriktad praktisk erfarenhet som förvärvats genom utbildning, praktik eller genom arbete vid sidan av studierna. För ansökningar inom ämnesområdet juridik krävdes dessutom att sökanden med framgång hade klarat de båda statliga juristexamina samt var specialiserad i arbetsrätt eller hade kunskaper i medicin.

17 Nils-Johannes Kratzer sökte en traineetjänst inom ämnesområdet juridik. I ansökan framhöll han att han inte enbart uppfyllde samtliga kriterier som angetts i utlysningen men att även han hade erfarenhet som advokat och som anställd i ledande ställning vid ett försäkringsbolag och därför var van vid att ta ansvar och arbeta självständigt. Han uppgav även att han genomgått en utbildning för advokater för att få särskild kompetens inom arbetsrätt och han förklarade vidare att han på grund av sin fars död var sysselsatt med ett omfattande medicinalrättsligt ärende och således hade stor erfarenhet på detta område.

- 18 Den 19 april 2009 avtog R+V Nils-Johannes Kratzers ansökan och meddelade att han för närvarande inte kunde erbjudas någon tjänst.
- 19 Den 11 juni 2009 framställde Nils-Johannes Kratzer skriftligen skadeståndsanspråk på 14 000 euro på grund av åldersdiskriminering.
- 20 R+V inbjöd i början av juli 2009 Nils-Johannes Kratzer till ett möte med personalchefen och preciserade i inbjudan att avslaget hade genererats automatiskt och inte motsvarade företagets avsikter.
- 21 Nils-Johannes Kratzer tackade nej till inbjudan och föreslog en diskussion om sin framtid vid R+V när hans skadeståndsanspråk hade honorerats.
- 22 Nils-Johannes Kratzer väckte talan om skadestånd på 14 000 euro vid Arbeitsgericht Wiesbaden (arbetsdomstolen i Wiesbaden, Tyskland). När han fått kännedom om att R+V hade tillsatt de fyra traineetjänsterna med enbart kvinnor, trots att könsfördelningen i de över 60 ansökningarna hade varit praktiskt taget jämn, framställde Nils-Johannes Kratzer ytterligare ett skadeståndsanspråk på 3 500 euro för könsdiskriminering.
- 23 Efter det att Arbeitsgericht Wiesbaden (arbetsdomstolen i Wiesbaden) hade ogillat talan, överklagade Nils-Johannes Kratzer till Hessisches Landesarbeitsgericht (arbetsdomstolen i andra instans i delstaten Hessen, Tyskland), som i sin tur ogillade överklagandet.
- 24 Nils-Johannes Kratzer överklagade sistnämnda avgörande till den hänskjutande domstolen.
- 25 Mot denna bakgrund beslutade Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska artikel 3.1 a i direktiv 2000/78 och artikel 14.1 a i direktiv 2006/54 tolkas så, att också en person av vars ansökan det framgår att anställning och sysselsättning inte eftersträvas utan endast ställning som sökande för att personen ska kunna göra gällande skadeståndsanspråk, ska anses söka ’tillträde till anställning och till yrkesutövning’?

2) Om den första frågan besvaras jakande:

Kan en situation i vilken ställning som sökande inte har uppnåtts i syfte att få anställning och sysselsättning, utan för att kunna göra gällande skadeståndsanspråk, anses utgöra rättsmissbruk enligt unionsrätten?”

Prövning av tolkningsfrågorna

- 26 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna, som ska behandlas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 a i direktiv 2000/78 och artikel 14.1 a i direktiv 2006/54 ska tolkas så, att i en situation där en person har sökt en utlyst tjänst men inte har gjort detta för att få tjänsten utan enbart för att få formell ställning som sökande för att därefter kunna begära skadestånd omfattas av begreppet ”villkor för tillträde till anställning och till yrkesutövning” i den mening som avses i dessa bestämmelser och, om svaret är jakande, huruvida en sådan situation kan kvalificeras som rättsmissbruk.
- 27 Domstolen erinrar om att det i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF, som vilar på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, enligt fast rättspraxis är den nationella domstolen som är ensam behörig att fastställa och bedöma omständigheterna i det nationella målet (se, bland annat, dom av den 25 oktober 2012, Rintisch, C-553/11, EU:C:2012:671, punkt 15).

Domstolen har enbart befogenhet att tolka unionsrätten mot bakgrund av de faktiska och rättsliga omständigheter som beskrivits av den hänskjutande domstolen, för att ge denna de uppgifter som den behöver för att lösa tvisten i fråga (se, bland annat, dom av den 9 november 2006, Chateignier, C-346/05, EU:C:2006:711, punkt 22).

- 28 Det är följaktligen på grundval av de faktiska omständigheter som har beskrivits av Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) i beslutet om hänskjutande som de frågor nämnda domstol har ställt ska besvaras.
- 29 Det framgår av detta beslut att det nationella målet kännetecknas av den omständigheten att Nils-Johannes Kratzer har sökt en traineetjänst hos R+V utan avsikt att erhålla tjänsten men enbart för att få ställning av sökande för att därefter kunna begära skadestånd med stöd av direktiv 2000/78 och direktiv 2006/54.
- 30 En konkret situation med de kännetecken som beskrivits i nämnda beslut omfattas i princip inte av tillämpningsområdet för direktiv 2000/78 och direktiv 2006/54.
- 31 Domstolen erinrar om att dessa direktiv enligt sina titlar avser området anställning och yrkesutövning.
- 32 Domstolen erinrar om att enligt fast praxis framgår det av såväl titeln på och ingressen till som innehållet i och syftet med direktiv 2000/78 att det fastställer en allmän ram för att säkerställa att alla människor behandlas lika i arbetslivet, genom att ge ett verkningsfullt skydd mot diskriminering på grund av något av de skäl som anges i dess artikel 1, däribland ålder (se, bland annat, dom av den 16 oktober 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punkt 42, dom av den 13 september 2011, Prigge m.fl., C-447/09, EU:C:2011:573, punkt 39, och dom av den 13 november 2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punkt 28).
- 33 Vad beträffar direktiv 2006/54 syftar detta enligt artikel 1 första stycket till att säkerställa att principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män genomförs i arbetslivet.
- 34 Det följer av artikel 3.1 a i direktiv 2000/78 och av artiklarna 1 andra stycket a och 14.1 a i direktiv 2006/54 att dessa direktiv är tillämpliga på den som söker tillträde till anställning och att de är tillämpliga även beträffande urvalskriterier och krav för anställning (se dom av den 19 april 2012, Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, punkt 33).
- 35 En person som söker en utlyst tjänst på de villkor som beskrivits i punkt 29 i denna dom försöker emellertid uppenbart inte att erhålla den tjänst som han formellt har sökt. Denna person kan därför inte åberopa det skydd som ges enligt direktiv 2000/78 och 2006/54. En motsatt tolkning skulle vara oförenlig med syftet med dessa direktiv, som är att tillförsäkra varje person likabehandling ”vid anställning och yrkesutövning” genom att ge honom eller henne ett verksamt skydd mot vissa former av diskriminering, bland annat beträffande ”tillträde till anställning”.
- 36 En sådan person kan dessutom inte anses vara den ”utsatta personen” i den mening som avses i artikel 17 i direktiv 2000/78 och artikel 25 i direktiv 2006/54 eller den ”person” som har lidit ”förlust” eller ”skada” i den mening som avses i artikel 18 i direktiv 2006/54.
- 37 Enligt domstolens fasta praxis får unionsrätten dessutom inte missbrukas eller åberopas i bedrägligt syfte (se dom av den 13 mars 2014, SICCS m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 38 Ett objektiva och ett subjektiva rekvisit ska vara uppfyllt för att det ska anses föreligga ett förfarande som utgör missbruk (se dom av den 13 mars 2014, SICCS m.fl., EU:C:2014:145, punkt 31).

- 39 Vad gäller det objektiva rekvisitet ska det föreligga vissa objektiva förhållanden av vilka det framgår att målsättningen med de berörda unionsbestämmelserna inte har uppnåtts, trots att de villkor som uppställs i dessa bestämmelser formellt sett har uppfyllts (se dom av den 14 december 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, punkt 52, och dom av den 13 mars 2014, SICES m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 32).
- 40 För att det ska anses vara fråga om ett förfarande som utgör missbruk krävs även att ett subjektivt rekvisit är uppfyllt i den meningen att det ska föreligga vissa objektiva förhållanden av vilka det framgår att de ifrågavarande transaktionernas huvudsakliga syfte varit att uppnå en otillbörlig fördel. Förbudet mot förfaranden som utgör missbruk är nämligen inte relevant när det kan finnas en annan motivering för transaktionerna än att uppnå en fördel (se dom av den 21 februari 2006, Halifax m.fl., C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 75, dom av den 22 december 2010, Weald Leasing, C-103/09, EU:C:2010:804, punkt 30, och dom av den 13 mars 2014, SICES m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 33).
- 41 Detta andra rekvisit avseende de berörda personernas avsikter kan styrkas till exempel genom bevis för att transaktionerna är helt konstruerade (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 december 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, punkterna 53 och 58, dom av den 21 februari 2006, Halifax m.fl., C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 81, dom av den 21 februari 2008, Part Service, C-425/06, EU:C:2008:108, punkt 62, och dom av den 13 mars 2014, SICES m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 33).
- 42 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att i enlighet med nationella bestämmelser om bevisning, i den mån unionsrättens verkan inte undergrävs, pröva huruvida, i förekommande fall, rekvisiten för ett sådant förfarandemissbruk är uppfyllda i det nationella målet (se dom av den 14 december 2000, Emsland-Stärke, C-110/99, EU:C:2000:695, punkt 54, dom av den 21 juli 2005, Eichsfelder Schlachtbetrieb, C-515/03, EU:C:2005:491, punkt 40, dom av den 21 februari 2006, Halifax m.fl., C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 76, och dom av den 13 mars 2014, SICES m.fl., C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 34).
- 43 Om det härvidlag, trots att villkoren i direktiv 2000/78 och direktiv 2006/54 formellt har iakttagits, objektivt framgår att syftet med dessa direktiv inte har uppnåtts och att Nils-Johannes Kratzer har utgett sig för att vara sökande till en tjänst med huvudsyftet att inte acceptera tjänsten utan att åberopa det skydd som dessa direktiv ger för att uppnå en omotiverad fördel, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, bör det således fastslås att Nils-Johannes Kratzer har missbrukat rätten att åberopa nämnda skydd.
- 44 Mot denna bakgrund ska frågorna besvaras enligt följande. Artikel 3.1 a i direktiv 2000/78 och artikel 14.1 a i direktiv 2006/54 ska tolkas så, att en situation där en person har sökt en utlyst tjänst men inte önskat erhålla tjänsten utan enbart uppnå formell ställning av sökande med det enda syftet att därefter kunna framställa skadeståndsanspråk inte omfattas av begreppet ”tillträde till anställning och ... till yrkesverksamhet” i den mening som avses i dessa bestämmelser och att en sådan situation, såvida nödvändiga unionsrättsliga rekvisit är uppfyllda, kan kvalificeras som rättsmissbruk.

Rättegångskostnader

- 45 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 3.1 a i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet och artikel 14.1 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet ska tolkas så, att en situation där en person har sökt en utlyst tjänst men inte önskat erhålla tjänsten utan enbart önskat uppnå formell ställning av sökande med det enda syftet att därefter kunna framställa skadeståndsanspråk inte omfattas av begreppet ”tillträde till anställning och ... till yrkesverksamhet” i den mening som avses i dessa bestämmelser och att en sådan situation, såvida nödvändiga unionsrättsliga rekvisit är uppfyllda, kan kvalificeras som rättsmissbruk.

Underskrifter